

ἄνθρωπος που δεν είναι ταπεινός
δεν μπορεί να αγαπήσει

ΠΑΥΝΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

ἄνθρωπος που δεν είναι ταπεινός
δεν μπορεί να αγαπήσει



Ο ΑΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΣΑΘΙΚΗΣ
ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΕΖΗΣΑ

επιμέλεια έκδοσης:
βασίλης αργυριάδης

Ἐν πλῶ

© Εκδόσεις Έν πλῶ
Κολοκοτρώνη 49, Αθήνα 105 60
Τηλ.: 210 3226343 - Fax: 210 3221238
e-mail: info@enploeditions.gr
www.enploeditions.gr
www.facebook.com/enploeditions.gr

Α΄ έκδοση: Ιούνιος 2018

ISBN: 978-960-619-025-4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος του Επιμελητή.....	9
Η πρώτη γνωριμία.....	17
Λίγα λόγια για την παιδική ηλικία του αγίου Ιακώβου.....	35
Στο μοναστήρι του οσίου Δαβίδ.....	41
Τα χαρίσματα του Αγίου Ιακώβου.....	51
Άνθρωπος καλοσύνης, άνθρωπος ταπείνωσης και αγάπης.....	51
Ήξερε να παρηγορεί τους ανθρώπους και να δίνει ελπίδα.....	63
Διορατικός και προορατικός.....	70
Η σχέση του Αγίου με τους νέους.....	87
Η ζωή της χάριτος.....	93
Οι δοκιμασίες της υγείας και ο πόλεμος των δαιμόνων.....	111
π. Ιάκωβος ο «Με συγχωρείτε». Η συνάντηση με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο.....	125
Το τέλος του π. Ιακώβου.....	131
Αντί επιλόγου.....	143
Παράρτημα: Ἐπικήδειος λόγος εἰς τόν Μακαριστόν Γέροντα Ἰάκωβον.....	155

Πρόλογος του Επιμελητή

Λίγο πριν τα Γρεβενά, ο ανηφορικός δρόμος σκοτείνιασε για τα καλά. Η βροχή έκανε την άσφαλτο καθρέφτη και λίγο αργότερα προστέθηκε στο σκηνικό ομίχλη πυκνή. Ο προορισμός μου δεν έδειχνε να με προσκαλεί ιδιαίτερα. Μα στη Σιάτιστα με περίμενε κάποιος που διαθέτει περίσσειμα καλοσύνης, ικανό να αντισταθμίσει την κατήφεια του καιρού.

Είχα ζητήσει από τον Μητροπολίτη Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλο να συναντηθούμε και να μου αφηγηθεί όσα ήξερε και θυμόταν από τον περίφημο Γέροντα Ιάκωβο Τσαλίκη, τον νεοανακηρυχθέντα Άγιο (και επισήμως) από τη Μητέρα Εκκλησία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Ήξερα πως αυτά που επρόκειτο να ακούσω θα ήταν πολλά και πολύτιμα, διότι ο συνομιλητής μου έζησε τον Άγιο από κοντά για πάνω από είκοσι χρόνια. Είχα παρακαλέσει τον Μητροπολίτη να μου δώσει την άδεια να ηχογραφήσουμε τη συζήτησή μας και κατόπιν, το απομαγνητοφωνημένο κείμενο να εκδοθεί σε μορφή βιβλίου.

Έφτασα στη Σιάτιστα περασμένο μεσημέρι. Στο μητροπολιτικό μέγαρο με υποδέχτηκε ο πρω-

τοσύγκελος π. Εφραίμ, ένας άνθρωπος όλος χαμόγελο και ευγένεια. Ο Μητροπολίτης δεν είχε επιστρέψει ακόμα από κάποια ποιμαντική του εξόρμηση στα γύρω χωριά. Όταν κατέφτασε, με προσκάλεσαν να φάμε μαζί. Σ' ένα κουζινάκι τακτοποιημένο, καθίσαμε με τους πατέρες της Μητρόπολης, γύρω από ένα λιτό σαρακοστιανό τραπέζι, άλαδο. Τράπεζα μοναστηριακή, με όλη τη χάρη και τη ζεστασιά μιας μοναστηριακής τράπεζας. Λίγα λόγια, όλο ουσία. Καμία παγερή τυπικότητα, καμία υποψία αποστασιοποίησης ή επιτήδευσης από τους οικοδεσπότες μου. Θαύμασα τους ανθρώπους, θαύμασα τη στάση τους, θαύμασα το περιβάλλον τους. Υπάρχουν περιβάλλοντα που θυμίζουν Εκκλησία και άλλα που είναι Εκκλησία. Τώρα βρισκόμουν σε ένα από τα δεύτερα.

Το ραντεβού για τη συνομιλία μας κλείστηκε για το απόγευμα της ίδιας μέρας. Αποσυρθήκαμε για να ξεκουραστούμε. Ο ουρανός συνέχιζε να κλαψουρίζει.

Όταν επανήλθα το απόγευμα, η Μητρόπολη ήταν βουτηγμένη στην ησυχία. Απέξω φυσούσε ένας άνεμος αγριεμένος που έφερε μπουμπουνητά από τα γύρω βουνά. Περάσαμε στο γραφείο του Επισκόπου.

«Κάτσε να βάλω ένα χαρτί στην πόρτα για να μη μας ενοχλήσουν», είπε και κατόπιν προθυμοποιήθηκε να μου φτιάξει καφέ.

Όση ώρα έλειπε στην κουζίνα, τακτοποιούσα τα πράγματά μου και ετοιμάζα το κασετοφωνάκι. Πάνω στο επισκοπικό γραφείο δέσποζε μια κορνίζα με τη φωτογραφία του Γέροντα Ιακώβου. Δίπλα στην πόρτα, μια άλλη. Και πιο πέρα στον τοίχο, μια αγιογραφημένη εικόνα του Αγίου Ιακώβου.

«Παντού ο Άγιος Ιάκωβος...», παρατήρησα όταν ο Επίσκοπος επέστρεψε κρατώντας τον δίσκο με τους καφέδες και το νερό.

«Παρότι έχουν περάσει σχεδόν τριάντα χρόνια από την κοίμησή του, δεν έχω νιώσει πως πέρασε μια μέρα δίχως την παρουσία του», μου απάντησε. «Δεν μου έχει λείψει. Βέβαια, όσοι τον ζήσαμε από κοντά, λειτουργήσαμε μαζί του, ήπιαμε καφέ μαζί του, κάναμε ατέρμονες συζητήσεις κι έχουμε βιώματα απ' αυτόν, αναπολούμε τη φυσική του παρουσία. Αλλά η έλλειψή της δεν συνεπάγεται και απουσία».

«Παρόλα αυτά», επέμεινα, «μετά την κοίμηση των Αγίων της εποχής μας, του Αγίου Πορφυρίου, του Αγίου Παΐσιου, του Αγίου Ιακώβου, είναι

δύσκολο να μην αισθάνεται κανείς πως έχει μείνει ορφανός».

«Κοίτα, δεν νομίζω πως έχουμε μείνει ορφανοί, διότι αυτοί οι Άγιοι ζουν, δεν έφυγαν από κοντά μας. Ίσως μάλιστα η μεσιτεία και η παρηρησία τους να είναι τώρα ακόμα δραστικότερη. Είναι δίπλα μας και μας στηρίζουν. Έπειτα, οι Άγιοι δεν λείπουν ποτέ από την Εκκλησία. Ίσως όμως σήμερα να είναι αφανείς ακόμα. Ποιος ήξερε τον π. Ιάκωβο, τότε που τον πρωτογνώρισα στον Όσιο Δαβίδ; Ο πολύς κόσμος ήξερε ότι υπάρχει ένας καλός μοναχός εκεί πάνω, ένας καλόγερος με αγάπη. Αλλά δεν υπήρχε η επίγνωση ότι είναι ένας Άγιος άνθρωπος. Κι αν σε κάποιον έλεγες τότε ότι ο άνθρωπος αυτός είναι ένας Άγιος, θα σου απαντούσε “Σιγά, εσείς όλους Αγίους τους βγάζετε...”».

«Η ανακήρυξη της αγιότητας του Γέροντα Ιακώβου, θα πρέπει να σας έκανε να αναπολήσετε πολλά, έτσι δεν είναι;».

«Με την ανακήρυξη, κατάλαβα πόσο συγκλονιστικό πράγμα είναι να σου λείει επίσημα η Εκκλησία πως ένας άνθρωπος που γνώριζες καλά είναι Άγιος! Διότι όπως σου είπα, ο άνθρωπος αυτός περπάτησε μαζί μας, έφαγε μαζί μας, τον ζήσαμε.

Και ήξερα από πρώτο χέρι με πόση χάρη και ευλογία τον είχε αξιώσει ο Θεός. Κι εντούτοις, όταν έρχεται η Εκκλησία και αναγνωρίζει επίσημα αυτό που ήδη ξέρεις, συγκλονίζεσαι και κατανύσσεσαι.

» Είναι ζωντανοί οι Άγιοί μας. Τους νιώθουμε και σήμερα, τους επικαλούμαστε, ζητάμε τη βοήθειά τους κι εκείνοι ανταποκρίνονται. Μάλιστα, πολλά από τα προβλήματα των ανθρώπων που με πλησιάζουν τα αναθέτω στους Αγίους αυτούς. Και καμιά φορά γελάω, διότι έχω κάνει διαφορετικές αναθέσεις στον καθένα – άλλες στον Άγιο Πορφύριο, άλλες στον Άγιο Ιάκωβο... Κι η μεσιτεία τους είναι απτή. Βοηθούν και συντρέχουν.

» Κι όταν αναπολώ τα περασμένα, σκέφτομαι καμιά φορά ότι, όπως εγώ έζησα τον Άγιο Ιάκωβο, έτσι και σήμερα υπάρχουν και ζουν ανάμεσά μας άλλοι άνθρωποι, είτε μοναχοί, είτε ιερείς ή απλοί λαϊκοί, που φαίνονται σαν κοινοί άνθρωποι, αλλά είναι Άγιοι. Όταν μάλιστα βλέπεις κάποιους ανθρώπους να ζουν ιδιαίτερα προσεκτική ζωή και να είναι ταπεινοί. Πιστεύω πως η ταπείνωση είναι το κατ' εξοχήν γνώρισμα των Αγίων. Κι είναι αυτή ακριβώς η ταπείνωση που τους κάνει να κόβουν το θέλημά τους και να γεμίζουν αγάπη για τον διπλανό τους. Όποιος δεν είναι ταπεινός,

δεν μπορεί να αγαπήσει...

» Δυστυχώς, για τους περισσότερους από εμάς σήμερα, ακόμα και για τα παιδιά, ο εγωισμός και το δικό μας θέλημα είναι η πιο μεγάλη αντίσταση. Είναι αυτό ίσως που εμποδίζει τη χάρη του Θεού να ενεργήσει. Πολλές φορές μάλιστα, φταίμε κι εμείς για τα παιδιά μας, εμείς τους καλλιεργούμε τον εγωισμό. Όταν όμως βλέπεις γονείς που μεγαλώνουν τα παιδιά τους ταπεινά και τους διδάσκουν κάποια πράγματα, βλέπεις συνάμα και τα παιδιά να ανταποκρίνονται και τον Θεό να ευλογεί. Το παρατηρεί κανείς αυτό και στην περίπτωση των σύγχρονων Αγίων μας: είχαν όλοι τους ευσεβείς εκκλησιαστικές καταβολές από την οικογένειά τους. Αντίθετα πιστεύω πως με τον τρόπο που μεγαλώνουμε σήμερα τα παιδιά μας, γινόμαστε αίτιοι για το πόσο θα πληγωθούν αύριο. Εμείς θα τα πληγώσουμε. Οι δικές μας συμπεριφορές σήμερα, θα ευθύνονται για τις δικές τους πληγές αύριο.

» Η αλήθεια είναι ότι ζούμε σε έναν κόσμο που διαρκώς θωπεύει τον εγωισμό των παιδιών. Λέω συχνά στις οικογένειες: “Φροντίστε να έχετε μέσα στην οικογένειά σας μια άλλη εμπειρία της Εκκλησίας”. Και γνωρίζω τέτοιες οικογένειες.

Γνωρίζω οικογένειες που τα παιδιά τους δεν είχαν δυσκολία να πάνε στην Εκκλησία, δεν είχαν δυσκολία να πάνε στο κατηχητικό. Κι εκεί γνώριστηκαν με άλλα παιδιά και η συναναστροφή τους τα ωφέλησε και τα στήριξε. Γι' αυτό λέω συχνά στους γονείς: “Εμβόλια στα παιδιά σας κάνετε. Πνευματικά εμβόλια τους κάνετε;”».

«Μη συνεχίζετε άλλο, πάτερ», τον διέκοψα απότομα, ξαφνιάζοντάς τον, «δεν έχω ανοίξει ακόμα το κασετοφωνάκι μου», χαμογέλασα απολογούμενος. Και κάπως έτσι αρχίσαμε...

Σ.τ.Ε.: Τα λόγια του Σεβασμωτάτου απομαγνητοφωνήθηκαν και υπέστησαν την ελάχιστη επεξεργασία που απαιτεί ο γραπτός λόγος και η ανάγκη έκθεσής τους σε μορφή βιβλίου. Προστέθηκαν ελάχιστα πράγματα δευτερεύουσας σημασίας. Το τελικό αποτέλεσμα εγκρίθηκε από τον ίδιο. Περιττό να ειπωθεί πως το οποιοδήποτε αβλέπημα βαρραίνει τον επιμελητή της έκδοσης.

Η πρώτη γνωριμία

Πρωτοσυνάντησα τον π. Ιάκωβο όταν ήμουν παιδί, μαθητής του κατηχητικού. Τότε πηγαίναμε εκδρομή με το κατηχητικό από τη Χαλκίδα. Ανεβαίναμε στο μοναστήρι με τα πόδια από τις Ροβιές – δεν υπήρχε δρόμος. Για κάποιους, που ίσως δυσκολευόντουσαν, έστελναν οι πατέρες κάνα δυο μουλάρια. Αυτό που έχει μείνει στη μνήμη μου είναι ότι καθώς ανεβαίναμε στο μοναστήρι, φάλλαμε ή τραγουδούσαμε. Μας άκουγε λοιπόν ένας καλόγερος και έβγαινε να μας προϋπαντήσει. Είχε τόσο λεπτό περπάτημα, που νόμιζες ότι περπατάει στις μύτες των ποδιών του. Ψηλός, ασκητικός, μας υποδεχόταν φάλλοντας κι αυτός: «Ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου!». Ήταν ο π. Ιάκωβος! Έψελνε για μας αλλά και για τους πατέρες που μας συνόδευαν. Μου έχει μείνει αυτή η εικόνα από την παιδική μου ηλικία: ένας

άνθρωπος να προχωρά σαν να μην πατά στο έδαφος, και συνάμα πολύ αδύνατος, πολύ ασκητικός, λιπόσαρκος σε σημείο που νομίζεις ανά πάσα στιγμή ότι θα πέσει με το φύσημα του ανέμου.

Πέρασαν τα χρόνια. Μέχρι να γίνω μοναχός, δεν είχα επικοινωνία με τον π. Ιάκωβο. Η όλη μας επαφή ήταν εκείνες οι εκδρομές που κάναμε με το κατηχητικό. Βέβαια, είχαμε ακούσει μερικά πράγματα γι' αυτόν εκεί στα κατηχητικά. Είχαμε ακούσει επίσης κάποια φορά ότι ο π. Ιάκωβος κατέβηκε στη Χαλκίδα, σε μια κλινική για να κάνει εγχείρηση (θα διηγηθώ παρακάτω το περιστατικό όπως το άκουσα από τον ίδιο, χρόνια αργότερα). Δεν είχα λοιπόν επικοινωνία με τον π. Ιάκωβο, πριν γίνω μοναχός.

Έδωσε ο Θεός και εκάρην μοναχός στην Ιερά Μονή του Αγίου Γεωργίου Αρμά, ένα μοναστήρι είκοσι χιλιόμετρα έξω από τη Χαλκίδα. Εκείνο τον καιρό ετοιμαζόταν να εγκατασταθεί εκεί, ως ηγούμενος, με τη συνοδεία του ο π. Γεώργιος Καψάνης (που αργότερα έγινε Ηγούμενος στην Ιερά Μονή Γρηγορίου Αγίου Όρους – τον έχει πάρει ο Θεός κοντά Του σήμερα), τον οποίο γνώριζα από το Πανεπιστήμιο. Αλλά, ως διηγηθώ τα πράγματα από λίγο νωρίτερα.

Όταν επέστρεψα στη Χαλκίδα μετά τις σπουδές μου στην Αθήνα, πήγα στη Μητρόπολη να δω τον δεσπότη. Μητροπολίτης τότε ήταν ο Νικόλαος Σελέντης, σπουδαία μορφή της Εκκλησίας με συγκροτημένη προσωπικότητα και κύρος. Εκεί στη Μητρόπολη έπεσα πάνω σε έναν άγνωστό μου κύριο, που έμαθα πως ήταν θεολόγος. Κάποια στιγμή, ο άνθρωπος εκείνος μου λέει:

«Εσείς με τι ασχολείστε;».

«Θεολόγος είμαι κι εγώ», του απαντώ. «Μόλις επέστρεψα από τις σπουδές μου».

«Ε, τότε τι κάθεστε; Να έρθετε στην κατασκήνωση, που ετοιμάζουμε».

«Μα, μόλις γύρισα από την Αθήνα», αντέτεινα «δεν έχω καν ξεπακετάρει τα πράγματά μου...».

«Δεν πειράζει, ελάτε και επιστρέψτε να πάρετε και τα πράγματά σας».

Ο θεολόγος εκείνος ήταν ο υν Μητροπολίτης Αργυροκάστρου Δημήτριος. Και όντως τα πράγματα έγιναν όπως μου πρότεινε. Ανέβηκα στην κατασκήνωση –εκείνος αρχηγός, εγώ υπαρχηγός– και περάσαμε μια πολύ όμορφη περίοδο. Ήρθαμε και σε καλύτερη επαφή με τον δεσπότη μας.

Μετά την κατασκήνωση, ο δεσπότης μου ζήτησε να γράψω δυο λόγια σε ένα φυλλαδιάκι που

εξέδιδε τότε το ορφανοτροφείο, σχετικά με την κατασκήνωση και τη ζωή σ' αυτή. Έγραφα πράγματι, αλλά επειδή ήμουν υπαρχηγός της περιόδου δεν ήθελα να υπογράψω με το όνομά μου, για να μη δοθεί η εντύπωση ότι «ευλογούμε τα γένια μας». Υπέγραφα λοιπόν το κείμενο ως «Παύλος». Άρεσε το άρθρο στον δεσπότη και μου ζήτησε να συνεχίσω να γράφω. Κι επειδή έτσι είχε γίνει η αρχή, συνέχισα να υπογράφω με το ψευδώνυμο «Παύλος».

Έπειτα από το ξεκίνημα εκείνης της διακονίας μου στη Μητρόπολη, ο δεσπότης μου πρότεινε να με στείλει, ως νέο θεολόγο, στο Μαντούδι. Το Μαντούδι εκείνα τα χρόνια ήταν εργατούπολη. Ο Μητροπολίτης Νικόλαος είχε μεγάλη αγάπη στους εργαζομένους, διότι είχε κι εκείνος δουλέψει πριν ιερωθεί. Μου πρότεινε λοιπόν να πηγαίνω εκεί να κάνω κατηχητικό και να κηρύττω στον ναό, ως λαϊκός ακόμα. Δέχτηκα μετά χαράς. Το σχέδιο ήταν να πηγαίνω τρεις Κυριακές του μήνα στο χωριό και μία να μένω στη Χαλκίδα.

Όταν πήγα στο Μαντούδι και ξεκίνησα, βρήκα εκπληκτική ανταπόκριση από τον κόσμο. Στήθηκαν τα κατηχητικά και σε λίγο καιρό επεκτάθηκαν και στη γύρω περιοχή. Αρχίσαμε και συνάξεις